

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра трудових ресурсів і підприємництва

06-05-86М

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для самостійного вивчення дисципліни
та виконання практичних завдань
з навчальної дисципліни «**Основи ведення бізнесу**»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Управління інформаційними комунікаціями»
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з
якості ННІЕМ
протокол № 5, від 27.04.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни та виконання практичних завдань з дисципліни «Основи ведення бізнесу» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Управління інформаційними комунікаціями» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Савіна Н. Б., Костюкевич А. М.– Рівне : НУВГП, 2021. – 23 с.

Укладачі:

Савіна Н. Б., д.е.н., професор кафедри трудових ресурсів і підприємництва; Костюкевич А. М., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Відповідальний за випуск: Міщук Г. Ю., д.е.н., професор, завідувач кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Керівник групи забезпечення:

Тихончук Л. Х.

© Н. Б. Савіна,
А. М. Костюкевич, 2021
©НУВГП 2021

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
2. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	5
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1	5
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2.....	5
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3.....	6
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4.....	6
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5.....	8
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6.....	9
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7.....	11
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8.....	15
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9.....	16
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10.....	16
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11.....	16
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12.....	18
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13.....	19
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14.....	21
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15.....	21
3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	22
4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	22
5. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	23

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою вивчення дисципліни є формування системи знань про сутність власного бізнесу, теорію і практику підприємницької діяльності, бізнес-планування та сформувані підприємницький тип мислення. **Предметом** вивчення навчальної дисципліни є формування теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для ведення бізнесу. призначена для надання студентам знань про сутність бізнесу, бізнес-моделі, теорію і практику підприємницької діяльності, бізнес-планування, організацію розрахунків у бізнесі..

Під час вивчення навчальної дисципліни «Основи ведення бізнесу» слухачі зможуть навчитися: формулювати рушійні сили та ознаки бізнесу; генерувати та оцінювати бізнес- ідеї; будувати бізнес-моделі нового бізнесу; розробляти бізнес-плани; розробляти статuti та засновницькі договори різних організаційних форм бізнесу; готувати документи для державної реєстрації суб'єкта підприємництва; заповнювати заяви на одержання та переоформлення ліцензії.

Основними завданнями навчальної дисципліни є засвоєння теоретичних та організаційних основ бізнесу, а саме

- вивчення основних понять, ідей, систем і інструментарію бізнесу;
- набуття практичних навичок розв'язання конкретних ринкових ситуацій виробничої, фінансової і комерційної діяльності бізнес структур;
- набуття практичних навичок підготовки бізнес-плану, який є основою планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- формування вмінь щодо створення підприємницьких структур, пошуку шляхів підвищення ефективності підприємницької діяльності в сучасних умовах господарювання.

Результатом вивчення навчальної дисципліни є набуття студентами таких компетенцій:

- уміння формулювати рушійні сили та ознаки бізнесу;
- уміння генерувати та оцінювати бізнес- ідеї;
- уміння складати бізнес-моделі нового бізнесу;
- уміння розробляти бізнес-плани;
- уміння розробляти статuti та засновницькі договори різних організаційних форм бізнесу;
- уміння готувати документи для державної реєстрації суб'єкта підприємництва;
- уміння заповнювати заяви на одержання та переоформлення ліцензії.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема: *Поняття сучасного бізнесу*

Питання для обговорення

1. Поняття сучасного бізнесу, його цілі та функції.
2. Система сучасного бізнесу та її складові.
3. Ринок і підприємництво.
4. Рушійні сили та ознаки бізнесу.
5. Власність, як основа бізнесу.

Практичне завдання

Зробити порівняльний аналіз складових сучасного бізнесу (див. табл.1).

Таблиця 1

Ознаки	Підприємницький бізнес	Споживчий бізнес	Трудовий бізнес	Державний бізнес
Характеристика				
Суб'єкти				
Основа				
Особливості				

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема: *Підприємницький бізнес*

Питання для обговорення

1. Поняття підприємництва
2. Функції, принципи та ознаки підприємництва
3. Умови організації підприємницького бізнесу
4. Види підприємництва
5. Суб'єкти підприємництва

Практичне завдання

1. Навести приклади виробничого, комерційного, фінансового підприємництва.
2. Проаналізувати суб'єкти підприємництва (фізичні особи-підприємці, юридичні особи).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема: *Сутність та значення бізнес-ідей*

Питання для обговорення

1. Сутність підприємницької ідеї.
2. Індивідуальні, колективні методи генерації бізнес ідей.
3. Методи активізації творчого пошуку.
4. Джерела підприємницьких ідей.
5. Оцінка життєздатності підприємницької ідеї

Практичне завдання

1. Ви працюєте на підприємстві, яке займається виготовленням морозива. Застосувавши метод морфологічного аналізу, визначте потенційні можливості підприємства щодо продовження життєвого циклу його продукції.

2. Застосувавши індивідуальний метод генерації бізнес-ідей «карту ідей» визначте свої можливості щодо організації власної справи за місцем проживання.

3. Ви працюєте на підприємстві, що займається виробництвом побутової техніки. Застосувавши метод «два в одному», визначте потенційні можливості підприємства щодо продовження життєвого циклу його продукції.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема: *Бізнес-модель нового бізнесу*

Питання для обговорення

1. Поняття бізнес-моделей нового бізнесу
2. Аналіз бізнес-моделей нового бізнесу
3. Побудова і вдосконалення бізнес-моделей нового бізнесу.

Практичне завдання

Побудувати бізнес-модель Канвас (рис.1):

1. Споживач (Споживчі сегменти – СС):

- для кого створюється продукт?
- які споживачі є найціннішими?

2. Цінність (продукт) (Ціннісні пропозиції – ЦП)

- які цінності пропонуються клієнтові?
- які проблеми клієнта ми допомагаємо вирішити?
- які потреби клієнта ми задовольняємо?

- який набір продуктів та сервісів ми пропонуємо для кожного сегменту ринку?

3. Канали збуту (поширення) - КЗ

- якими каналами збуту користуватися для окремих сегментів?

- який зв'язок між каналами поширення?
- які з них працюють найкраще?
- які з них найефективніші та потребують найменших витрат?

- як канали збуту інтегровані зі структурами замовника (споживача)?

4. Взаємовідносини із замовниками (споживачами) – ВЗ:

- які види взаємозв'язку кожен сегмент замовників очікує від організації?

- які з них вже налагоджені?
- наскільки вони витратні?
- як вони інтегровані з іншими складовими моделі бізнесу?

5. Отримання виручки (грошові потоки – ГП):

- за що споживачі реально готові платити?
- за що вони платять зараз?
- як вони платять?
- як вони хотіли б платити?
- який вклад кожного потоку виручки в загальну виручку?

6. Основні ресурси - ОР:

яких основних ресурсів потребує:

- продукування основної цінності (продукту);
- канали поширення;
- взаємозв'язок зі споживачами.

7. Ключова діяльність - КД:

- які види діяльності?

8. Ключові партнери – КП:

- хто є ключовими партнерами?
- які є основні постачальники?
- які основні ресурси необхідно отримувати від партнерів (постачальників)?

- якою є ключова діяльність партнерів?

9. Структура витрат – СВ:

- якими є найважливіші витрати в моделі?
- які ключові ресурси коштують найдорожче?
- яка ключова діяльність коштує найдорожче?

8. <u>Ключові партнери:</u>	7. <u>Ключова діяльність:</u>	2. <u>Цінність:</u>	4. <u>Взаємозв'язок з клієнтами:</u>	1. <u>Споживачі:</u>
	6. <u>Ключові ресурси:</u>		3. <u>Канали збуту:</u>	
9. <u>Структура витрат:</u>			5. <u>Грошові потоки:</u>	

Рис. 1. Шаблон бізнес-моделі Канвас

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема: *Бізнес-планування у підприємницькій діяльності*

Питання для обговорення

1. Сутність бізнес - планування.
2. Структура і послідовність розробки бізнес-плану.
3. Організація процесу бізнес-планування.
4. Методика опису підприємства та галузі та характеристика продукту.
5. Методика складання плану маркетингу.
6. Методика розробки виробничого та організаційного планів.
7. Методика складання фінансового та інвестиційного планів

Практичне завдання

1. Скласти прогноз фінансових результатів для об'єкта бізнес-планування "ТОВ "Авторембуд", якщо відомо:

Показники	Величина
Загальний обсяг випуску продукції за місяць	112960 м ³
Ціна реалізації одиниці продукції	560 грн.

Матеріальна (сировинна) складова у собівартості одиниці продукції	370 грн.
Оплата комунальних платежів адміністративних приміщень, за місяць	659 грн.
Фонд оплати праці працівників, за місяць	25000 грн.
Витрати на доставку продукції, за місяць	2120 грн.
Витрати на капітальний ремонт обладнання	10960 грн.
Оплата консалтингових послуг, за місяць	5640 грн.
Придбання витратних матеріалів для офісної техніки, за місяць	4200 грн.

2. Скласти прогноз фінансових результатів для об'єкта бізнес-планування "ТОВ "Сільпо", якщо відомо:

Показники	Величина
Загальний об'єм випуску продукції за місяць	1960 т
Ціна реалізації одиниці продукції	213 грн.
Матеріальна (сировинна) складова у собівартості одиниці продукції	115 грн.
Оплата комунальних платежів адміністративних приміщень, за місяць	21312 грн.
Фонд оплати праці працівників, за місяць	42600 грн.
Витрати на рекламу фірми, за місяць	1250 грн.
Підвищення кваліфікації робітників	2000 грн.
Придбання виробничого обладнання	5700 грн.
Оплата аудиторських послуг, за місяць	7700 грн.

За результати прогнозування зробити відповідні висновки про перспективність обраного бізнес-проекту.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема: *Організаційно-правові форми підприємництва*

Питання для обговорення

1. Розвиток підприємницьких структур в Україні.
2. Об'єднання підприємств.
3. Характеристика унітарних та корпоративних підприємств.
4. Господарські товариства.

Практичне завдання

Завдання 1. Визначити переваги та недоліки основних організаційно-правових форм господарювання (див. табл.2) та

проаналізувати особливості типових організаційно-правових форм господарювання за виділеними ознаками.

Таблиця 2

Переваги та недоліки організаційно-правових форм господарювання

№ з/п	Чинники вибору	Переваги (+) та недоліки (-) організаційно-правових форм в балах					
		ПП	ТОВ	ТДВ	К	ПТ	АТ
1.	Управління						
1.1.	Оперативність						
1.2.	Кваліфікованість						
1.3.	Конфлікт між власниками						
2.	Майнові відносини						
2.1.	Майнові ризики власників						
2.2.	Довіра кредиторів і клієнтів						
2.3.	Гнучкість майнових відносин між власниками						
3.	Фінанси						
3.1.	Залучення інвестицій						
3.2.	Залучення кредитів						
3.3.	Фінансова залежність від зміни складу учасників в перспективі						
4.	Заснування організаційно-правової форми						
4.1.	Підготовка засновницьких документів.						
4.2.	Державна реєстрація підприємництва і змін в засновницькі документи.						

Завдання 2. Зробити порівняльний аналіз господарських товариств за наступними ознаками (табл.3)

Таблиця 3

Порівняльний аналіз господарських товариств

Ознаки	ТОВ	ТДВ	КТ	ПТ	АТ
Засновницькі документи					
Статутний фонд					
Ступінь відповідальності					
Система управління					
Період функціонування					
право передачі власності					

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема: Організація підприємницької діяльності

Питання для обговорення

1. Поняття про КВЕД.
2. Засновницькі документи.
3. Статутний фонд.
4. Поняття державної реєстрації.
5. Загальні вимоги до оформлення документів для подачі державному реєстратору.
6. Державна реєстрація юридичних та фізичних осіб, як суб'єктів підприємницької діяльності.

Практичне завдання

Механізм створення суб'єкта підприємництва в сучасних умовах (ділова гра)

Метою ділової гри є об'єднання теоретичних знань, набутих в ході засвоєння і систематизації лекційного матеріалу, а також самостійного вивчення, з практикою створення та започаткування підприємницької діяльності.

До **завдань**, які слід вирішити в ході імітаційного ігрового моделювання реальної ситуації щодо започаткування діяльності підприємства, відносяться:

- вибір форми власності підприємства;
- обґрунтування виду та напрямків діяльності підприємства;
- визначення послідовності етапів створення підприємства;
- визначення порядку дій під час державної реєстрації підприємства;

- здійснення розрахунків витрат на створення та реєстрацію підприємства та обґрунтування доцільності започаткування обраного виду діяльності.

Ділова гра передбачає послідовне виконання **таких етапів**:

1) розподіл учасників гри за виконуваними функціональними обов'язками в підприємстві, визначення відповідальних за кожний наступний етап гри.

2) визначення порядку створення підприємства відповідно до чинного в Україні законодавства.

3) вибір форми власності підприємства, його виду, обговорення і складення (коригування) засновницьких документів (статуту, установчого договору) на основі підготовлених заздалегідь шаблонів.

4) заповнення необхідних реєстраційних форм та отримання документів, які підтверджують статус створеного підприємства-юридичної особи (перевірка їх на наявність необхідних реквізитів).

5) розрахунок витрат, пов'язаних з реєстрацією підприємства.

6) контроль отриманих результатів та підведення підсумків.

Перед початком гри з ігрової групи обирають 3-4 студентів, що імітують діяльність контролюючих органів, до їх повноважень входить перевірка результатів здійснених іншими групами дій щодо відкриття власного бізнесу і створення підприємства.

Результати такого контролю фіксуються письмово в довільній формі.

Іншим студентам необхідно створити групи в складі 3 осіб для імітації процесів, які відбуватимуться на **етапах 1-5**.

Результати дій, що відбуватимуться на кожному етапі, а також прийнятих рішень і здійснених економічних розрахунків слід подати у відповідних формах

Програма ігрової діяльності

Етап 1. *Розподіл учасників гри за виконуваними функціональними обов'язками в підприємстві, визначення відповідальних за кожний наступний етап гри.*

1. Ретельно проаналізувати умови завдання і, ґрунтуючись на індивідуальні здібності студентів, розподілити їх в групи (5 груп), як було визначено в сценарії гри за виконуваними функціями.

2. Визначити в кожній групі відповідальну особу, яка буде звітувати перед ведучим (експертами-наглядачами) та учасниками ділової гри, а також відповідатиме за наслідки дорученої групі діяльності.

Етап 2. *Визначення порядку створення підприємства відповідно до чинного в Україні законодавства.*

1. Групі 1, що займається опрацюванням порядку створення підприємства, слід ознайомитись з відповідними нормативними документами і письмово скласти послідовність дій (етапів), які підприємству належить здійснити (пройти) для остаточного затвердження його як юридичної особи та які дадуть йому можливість безпосередньо реалізовувати його функціональне призначення.

2. Відповідальна особа в групі 1 має оприлюднити результати опрацювань і представити звіт експертам-наглядачам у письмовому вигляді, де чітко викладено порядок створення підприємства (за етапами).

Етап 3. *Вибір форми власності підприємства, його виду, обговорення і складення (коригування) засновницьких документів (статуту, установчого договору) на основі підготовлених заздалегідь шаблонів*

1. Групі 2, яка займається оформленням засновницьких документів, слід ознайомитись з оприлюдненим порядком створення підприємства і прийняти його за основу здійснення своєї діяльності.

2. Група 2 також визначає форму власності і вид підприємства згідно з існуючою класифікацією, що далі відображає в засновницьких документах.

3. Ознайомившись з наданими шаблонами засновницьких документів (положеннями статуту, установчого договору), група повинна скоригувати їх з урахуванням обраної форми власності та виду діяльності підприємства, а відповідальна особа – оприлюднити результати і надати оригінал виправлених статуту та установчого договору наступній групі для подальших дій щодо реєстрації підприємства, а копію – експертам-наглядачам для оцінки ступеню правильності їх укладення.

Етап 4. *Заповнення необхідних реєстраційних форм та отримання документів, які підтверджують статус створеного підприємства-юридичної особи (перевірка їх на наявність необхідних реквізитів)*

1. Групі 3, що займається заповненням необхідних реєстраційних форм та отриманням документів, які підтверджують статус створеного підприємства-юридичної особи, слід ознайомитись з порядком реєстрації підприємства відповідно до норм чинного законодавства і за основу своєї діяльності прийняти результати опрацювань попередньої групи (засновницькі документи).

2. Студенти групи 3 розподіляють і заповнюють такі документи: один – реєстраційну картку суб'єкта підприємницької діяльності-юридичної особи, другий – відомості про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності-юридичної особи, відповідальний в групі –

готує свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності-юридичної особи.

3. За результатами своєї діяльності відповідальний в групі робить короткий звіт перед учасниками ділової гри. Оригінал заповнених документів представляє експертам-наглядачам, одну копію надає до контролюючих органів (групі студентів, створеній до початку ділової гри), другу – наступній групі для визначення суми витрат, необхідних для реєстрації підприємства

Етап 5. *Розрахунок витрат, пов'язаних зі створенням та реєстрацією підприємства*

1. Студенти групи 4, яка отримала всі оформлені належним чином засновницькі та реєстраційні документи, користуючись законом України «Про порядок державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», розраховує суму витрат, які будуть потрібні для реєстрації підприємства, передбачивши всі можливі випадки.

2. Складений звіт відповідальний в групі оприлюднює перед всіма учасниками ділової гри, а письмовий екземпляр, оформлений у вигляді таблиці (табл. 3) передає експертам-наглядачам для оцінки правильності обліку витрат на реєстрацію підприємства.

Таблиця 4

Розрахунок витрат на реєстрацію підприємства

№ з/п	Найменування статей витрат	Сума, грн.
1.		
2.		
3.		
Разом		

Етап 6. *Контроль отриманих результатів та підведення підсумків*

1. Група студентів 5, які входять до контролюючих органів (внутрішніх) з правильності дій щодо створення та реєстрації підприємства, готує підсумковий звіт, в якому вказує на позитивні моменти, елементи творчості та спеціальні знання учасників (здебільшого в сфері нормативно-правового забезпечення процесу створення підприємства), які, на її думку, спростили процедуру створення та реєстрації підприємства, а також вказує перелік недоліків, упущень, помилок, які, навпаки, завдали додаткових клопотів і яких можливо було уникнути.

2. Відповідальний в групі внутрішніх аудиторів оприлюднює

результати перевірки і складає відповідну таблицю, в якій відображується критичний аналіз процесу

створення підприємства на основі діяльності його засновників (всіх учасників ділової гри) і подає цей звіт експертам-наглядачам, які виносять остаточний вердикт і підбивають підсумки ділової гри (табл. 1.2), а разом з тим, перевіряють обізнаність і компетентність внутрішнього аудиту в питаннях створення і реєстрації підприємств.

Критерії оцінки правильності дій студентів під час імітації процесу створення та реєстрації підприємства внутрішніми аудиторами (групою 5):

- за кожний вірно здійснений крок, за кожний правильно заповнений і законодавчо обґрунтований документ – 2 бали;

- за елементи оригінального вирішення проблемних ситуацій (додаткових завдань) і відповідне підкріплення їх нормативними документами – 2 бали;

- за кожне правильно надане додаткове пояснення і вмотивоване обґрунтування дій учасників кожної з груп – 1 бал;

- за документ, заповнений з неточностями, упущеннями, які не призвели до істотних помилок, – 1 бал;

- за документ, заповнений з грубими помилками, які спричинили подальші упущення та призвели до хибних результатів, – 0 балів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема: *Ліцензування підприємницької діяльності.*

Питання для обговорення

1. Види господарської діяльності що підлягають ліцензуванню.
2. Порядок одержання ліцензії.
3. Переоформлення та анулювання ліцензії.

Практичне завдання

Завдання 1. Проаналізувати основні розділи Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Завдання 2. Обрати вид діяльності, який підлягає ліцензуванню, назвати орган ліцензувати, навести перелік документів, необхідних для одержання ліцензії, зазначити термін дії та вартість ліцензії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема: Діловодство у бізнесі

Питання для обговорення

1. Кадрова документація при прийнятті на роботу.
2. Порядок оформлення на роботу.
3. Порядок ведення трудових книжок та особових справ.
4. Види договорів у бізнесі.

Практичне завдання

Завдання 1. Написати заяву про прийняття на роботу, оформити наказ та внести відповідний запис у трудову книжку:

- а) укладається безстроковий трудовий договір;
- б) укладається строковий трудовий договір.

Завдання 2. Розробити договір купівлі-продажу, лізингу, комісії, консигнації.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Тема: Організація розрахунків суб'єкта підприємництва

Питання для обговорення

1. Грошові розрахунки в діяльності суб'єктів господарювання.
2. Порядок відкриття рахунків в банківських установах.
3. Загальні принципи ведення касових операцій.
4. Сутність безготівкових операцій та розрахунків.
5. Форми розрахункових документів за безготівковими.

Практичне завдання

Завдання 1. Підготувати документи для відкриття рахунку в банку (заяву, картку із зразками підписів).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Тема: Доходи та прибутки у підприємницькій діяльності

Питання для обговорення

1. Поняття доходів та їх групування.
2. Методи обліку доходу від реалізації.
3. Аналіз реалізації продукції та виконання договірних зобов'язань.
4. Прибуток як економічна категорія.
5. Планування прибутку.
6. Аналіз прибутку підприємства.

Практичне завдання

Оцінити політику управління прибутком за наступними вихідними даними (табл. 5).

Прибуток підприємства в минулому році склав 100 тис. грн., загальні постійні витрати – 180 тис. грн., виручка від реалізації – 1000 тис. грн. Визначити:

- а) загальні змінні витрати;
- б) маржинальний дохід;
- в) коефіцієнт маржинального доходу;
- г) рівень ефекту операційного важеля;
- д) який буде прибуток у наступному році, якщо виручка збільшиться до 1200 тис. грн.?

Таблиця 5

Вихідні дані

Показники, тис. грн.	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
П	90	100	60	3	10	50	500	5	90	500
ПВ	100	60	38	1	14	100	1569	7	158	700
Д	1000	1500	3000	10	140	500	1700	15	60	4000
Д _{пл}	1200	1900	3100	13	150	550	200	20	630	4100

Приклад розв'язування задачі

- а) Загальні змінні витрати: $ZB=1000 - (180+100)=720$ тис. грн.
- б) Маржинальний дохід: $MD=D - ZB=ПВ+П$
де Д – виручка від реалізації, грн.;
ЗВ – загальні змінні витрати, грн.;
ПВ - загальні постійні витрати, грн.;
П – прибуток, грн.
Отже, $MD= 180+100=280$ тис. грн.
- в) Коефіцієнт маржинального доходу: $KMD=MD/D$

Отже, $KMD=280/1000=0,28$.

г) Сила дії операційного важеля: $OV=MD/П$

$OV=280/100=2,8$.

д) Якщо виручка збільшиться до 1200 тис. грн., тобто на 20% $((1200/1000) - 1)$, то прибуток зросте на $20*2,8=56\%$ і складе $100+100*0,56=156$ тис. грн.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Тема: *Витрати у підприємницькій діяльності*

Питання для обговорення

1. Поняття витрат та їх класифікація для визначення собівартості та фінансових результатів.
2. Класифікація витрат для контролю та прийняття управлінських рішень.
3. Резерв економії витрат.

Практичне завдання

Оцінити політику управління витратами підприємства за наступними вихідними даними (табл. 6).

Підприємство продає продукцію по Ц грн. за шт. Змінні витрати на одиницю продукції становлять ЗВ грн./шт., загальні постійні витрати - ПВ грн.

Таблиця 6

Вихідні дані

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ц	10	100	60	3	20	1000	800	5	90	500
ЗВ	5	60	38	1,9	14	690	569	2,7	58	365
ПВ	1000	5000	3000	600	1400	10000	17000	800	1900	9000

Визначити:

- а) якою буде точка беззбитковості для підприємства?
- б) якою стане точка беззбитковості, якщо загальні постійні витрати зростуть до 1400 грн.?
- в) скільки ручок потрібно продати, щоб отримати прибуток у розмірі 1000 грн.?
- г) який запас фінансової міцності (в %) має підприємство при сумі прибутку 1500 грн.?

Приклад розв'язку задачі

Підприємство продає кулькові ручки по 5 грн. за шт. Змінні витрати на 1 ручку становлять 4,3 грн./шт., загальні постійні витрати – 1700 грн.

Точка беззбитковості розраховується за формулою:

$$ТБ_{ц} = ПВ_{заг}/(Ц-ЗВ_{шт.})$$

де $ПВ_{заг}$ – загальні постійні витрати, грн., $Ц$ – ціна за одиницю продукції, грн./шт., $ЗВ_{шт.}$ – питомі змінні витрати, грн./шт.

В грошових одиницях це буде становити:

$$ТБ_{г} = ТБ_{ц} * Ц$$

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Тема: Аналіз «витрати-обсяг-прибуток» (CVP) як інструмент оцінки перспектив підприємництва

Питання для обговорення

1. Сутність та основні показники, що використовуються під час CVP-аналізу.
2. Визначення точки беззбитковості.
3. Цільове планування прибутку.
4. Визначення впливу зміни обсягу реалізації на прибуток.
5. Операційний (виробничий) важіль.
6. CVP-аналіз багатомноменклатурного підприємства.

Практичне завдання

1. Підприємство планує продати 1500 шт. виробів і при цьому отримати 20000 грн. прибутку. При якій ціні можливий цей результат?

Приклад розв'язування задачі

$$1500 * Ц = 50 * 1500 + 12000 + 20000$$

$$Ц = 71,30 \text{ грн.}$$

Отже, потрібно реалізувати 1500 шт. виробів за ціною 71,30 грн., щоб отримати 20000 грн. прибутку.

2. Визначити на скільки зміниться прибуток, якщо підприємство планує збільшити обсяг продажів на 10%.

У нашому прикладі маржинальний дохід = 20 000 грн., прибуток = 8000 грн. Визначимо за аналітичним рівнянням 7 операційний важіль:

$$ОВ = 20000 : 8000 = 2,5$$

Процент зміни прибутку визначаємо за аналітичним рівнянням 8:

$$ДП_{\%} = 10 * 2,5 = 25\%$$

$$ДП = 8000 * 0,25 = 2000 \text{ грн.}$$

Якщо підприємство планує збільшити обсяг продажів на 10 %, то сума прибутку збільшиться на 25 % (2000 грн.).

3. Наведені дані про фінансові результати двох підприємств з однаковою сумою прибутку і різною структурою витрат (табл.7).

Таблиця 7

Фінансові результати

№ з\п	Показник	Підприємство А		Підприємство Б	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%
1.	Обсяг реалізації	50	100	50	100
2.	Змінні витрати	30	60	15	30
3.	Маржинальний дохід	20	40	35	70
4.	Постійні витрати	15		30	
5.	Прибуток	5		5	
6.	Операційний важіль	20	$5 = 4$	$35 / 5 = 7$	

Якій структурі надати перевагу: з переважанням змінних витрат або з Переважанням постійних витрат, при наступних ситуаціях:

- 1) Обсяг реалізації збільшився на 20%;
- 2) Обсяг реалізації зменшився на 20 %.

Ситуація 1. Обсяг реалізації збільшився на 20%.

	Підприємство А	Підприємство Б
Прибуток	$20 * 4 = 80\%$ або 9 тис. грн.	$20 * 7 = 140\%$ або 12 тис. грн.

Ситуація 2. Обсяг реалізації зменшився на 20%.

	Підприємство А	Підприємство Б
Прибуток	$-20 * 4 = -80\%$ або 1 тис. грн.	$-20 * 7 = -140\%$ або -2 тис. грн.

Отже, якщо підприємство збільшує обсяг продажів, то перевагу слід надати структурі затрат підприємства Б з вищим операційним важелем: кожен процент приросту витрат принесе цьому підприємству значно більший процент приросту прибутку, ніж підприємству А. Однак якщо витрати у 50 тис. грн. є гранично можливий, а обсяг продажів час від часу знижується, то сприятливішою вважають структуру витрат підприємства А, тому що воно не втрачає маржинального доходу і прибутку так скоро, як підприємство Б. Динаміка прибутку підприємства А в цих умовах значно стабільніша. Крім того, при відносно низьких постійних затратах у період різкого падіння продажів

збитки підприємства А виникають не відразу.

Тому ідеальними умовами для підприємства є поєднання низьких постійних витрат із високим маржинальним доходом.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14

Тема: *Оподаткування підприємницької діяльності*

Питання для обговорення

1. Сутність та функції податків.
2. Система оподаткування України.
3. Спрощена система оподаткування обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва.
4. Порядок та умови переходу на єдиний податок.
5. Порядок нарахування і термін сплати єдиного податку.

Практичне завдання

1. Фізична особа – підприємець здійснює торгівельну діяльність на ринку. Обсяг річного доходу становить 285 тис. грн. Визначити розмір єдиного податку за місяць, якщо підприємець працює без найманих працівників.

2. Фізична особа – підприємець займається будівельною діяльністю. Обсяг річного доходу становить 4200 тис. грн. Визначити розмір єдиного податку за місяць, якщо підприємець має 6-х найманих працівників та добровільно сплачує ПДВ.

3. Фізична особа – підприємець має готельно-ресторанний комплекс. Обсяг річного доходу становить 1500 тис. грн. Визначити розмір єдиного соціального внеску за місяць, якщо підприємець має 5-х найманих працівників.

4. Фізична особа – підприємець надає поліграфічні послуги суб'єктам підприємництва. Обсяг річного доходу становить 5000 тис. грн. Визначити розмір єдиного соціального внеску за місяць, якщо підприємець має 4-х найманих працівників.

5. Фізична особа – підприємець здійснює роздрібний продаж товарів. Обсяг річного доходу становить 500 тис. грн. Визначити розмір єдиного соціального внеску за місяць, якщо підприємець має 2-х найманих працівників.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15

Тема: *Припинення діяльності суб'єктів підприємництва*

Питання для обговорення

1. Загальні підстави припинення суб'єктів підприємництва
2. Реорганізація та ліквідація суб'єктів підприємництва.
3. Банкрутство суб'єктів підприємництва.
4. Поняття та порядок проведення санації боржника.
5. Державна реєстрація припинення суб'єктів господарювання

Практичне завдання

Завдання 1. Скласти блок-схему припинення діяльності підприємства.

Завдання 2. Підготувати документи для державної реєстрації припинення діяльності суб'єктів підприємництва.

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Основні моделі сучасного ринку.
2. Конкуренція в системі ринку.
3. Суб'єкти та об'єкти ринку.
4. Нормативно-правове забезпечення бізнесу.
5. Необхідність державного регулювання бізнесу.
6. Фінансове забезпечення бізнесу.
7. Система електронного документообігу для малого і середнього бізнесу.
8. Поняття кадрового діловодства.
9. Підготовка декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з охорони праці.
10. Форми розрахункових документів за безготівковими розрахунками.
11. Способи забезпечення виконання договорів.
12. Організація роботи з обліково-фінансовими документами.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Виноградська А. М. Основи підприємництва : навч. посібник. Київ : Кондор, 2005. 544 с.
2. Варналій З. С. Основи підприємництва : навч. посіб. К. : Знання-Прес, 2002. 239 с.

3. Савіна Н. Б., Костюкевич А. М. Підприємництво і бізнес-планування : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 195 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2198/>
4. Савіна Н. Б., Костюкевич А. М. Підприємницьке право : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 151 с.
5. Савіна Н. Б., Костюкевич А. М. Основи підприємництва та маркетингу : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2013. 220 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/1646/>
6. Савіна Н. Б., Костюкевич А. М. Економіка, підприємництво, менеджмент : навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2015. 191 с.

Допоміжна

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 01. 2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 27.02.2021. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 10.04.2021).
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 28.03.2021. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 8.04.2021).
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 01. 2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 8.04.2021).
4. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 21.03.2021. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення: 8.04.2021).
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15. 05.2003 р. № 2452-IV. Дата оновлення: 06.12.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 12.04.2021).

5. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Офіційний портал Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npasearch>
2. Офіційний портал Верховна рада України URL: <http://iportal.rada.gov.ua/documents>